

Метод ейдетики в інтерсуб'єктному навчанні української літератури (практико-орієнтований аспект)

Віолетта УЛІЩЕНКО,

кандидат педагогічних наук, доцент Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова

Виховання творчого читача, закоханого в художнє слово, формування потреби відкривати у світі літератури нові обрії, відшукувати відповіді на складні життєві питання значною мірою залежать від рівня мотивації учнів, що безпосередньо пов'язана з обраними вчителем-словесником методами і прийомами. Окрім того, навчальна взаємодія перетворюватиметься на захоплюючу подорож, протягом якої кожен з її учасників здобуватиме новий досвід, тільки в тому разі, коли школярі добре усвідомлюватимуть особистісну значущість набутих ними знань і вмінь.

Будь-який високохудожній твір містить етико-естетичні складові народної культурної пам'яті, що збагачують внутрішній світ читача, відкритого до діалогу з ним. Тому винятково важливим завданням є формування в учнів особистої потреби в осягненні національних духовних скарбів.

Процес сприйняття художнього тексту, аналітико-синтетичної діяльності в кожного читача має свої відмінності. Проте за умови врахування індивідуальних особливостей учнів (когнітивних, креативних, соціальних), обрання ефективних методів взаємодії і способів (приймів) навчання словесник може успішно впливати на формування в підлітків високої навчальної мотивації, теоретико-літературних знань і вмінь поглиблювати сприйняття мистецького явища від перших суто емоційних оцінок через аналітико-синтетичну діяльність й інтерпретацію до усвідомлення специфічних рис етики митця.

Визнаючи діалог формою духовного обміну комунікатора та реципієнта, що торкається сфери їхніх пізнавальних, регулятивних і оцінно-ціннісних установок та є засобом особистісного становлення й самореалізації, у своєму сприянні взаємодії корелятив (читачів, текстових репрезентантів) орієнтуємося як на традиційні методи навчання літератури (творчого читання, евристичної бесіди, проблемно-пошуковий, репродуктивний), так і ті, що екстрапольовані з інших галузей наукових знань (тренінговий, ейдетичний, мережевої взаємодії). Таке поєднання має стратегічне значення для дотримання принципів інтерсуб'єктності, зокрема постійного й багатократного переосмислення тексту в процесі його зіставлення з іншими текстами, апеляції до нього, орієнтації на ціннісні смисли.

У статті зосередимося на висвітленні практико-орієнтованого аспекту методу ейдетики як та-

кого, що впливає на формування вмінь сприймати художній текст у його поліфонічній сутності.

Інтерсуб'єктне навчання як важлива складова особистісно орієнтованого націлене на перманентний емоційно-ціннісний діалог, що відбувається за різними кореляційними складовими, у різних площинах взаємодії суб'єктів. Це співзвучно з висновками В.Сухомлинського про поліфонічний, багатоголосий характер спілкування, що є «невикорінною духовною потребою», впливає на самореалізацію особистості, пізнання інших і самого себе [7, с. 421], про роль візуалізації в осягненні сутності предметів і явищ, унаочненні складного матеріалу, переведенні його в площину такого, що стає особистісно важливим і цікавим.

Вік 11–14 років, на думку В.Сухомлинського, потребує творчого самовираження, адже підлітку «вже не хочеться бути тільки пасивним споживачем духовних благ і цінностей. Він хоче бути творцем» [8, с. 566]. На творче самовираження особистості, активізацію вербального й образного (у тому числі й ейдетичного) мислення спрямований прийом візуально-смислової презентації.

1. **Візуально-смислова презентація** (як прийом і вид діяльності) передбачає інтеграцію трьох складових (бачу – розумію – презентую):

- візуальної (малюнка);
- смислової (тексту-інтерпретації);
- презентаційної (доповіді).

Унікальність і неординарність цих складових визначають читацьке сприйняття художнього тексту, специфіка діалогічної взаємодії з текстом (його автором, образами, контекстом, традиціями тощо), що потребує активізації обох півкуль мозку (логічного та образного мислення), життєвого досвіду реципієнта, сенсорного каналу сприйняття інформації, виявлення особливостей емоційно-вольової

сфери та характеру здібностей (провідний тип інтелекту, за Г.Гарднером [2]).

Робота зі створення візуально-сміслової презентації (ВСП) заохочує підлітка в зручний для нього спосіб (за допомогою образів (авторських, асоціативних), комбінування кольорів) перенести зоровий ряд на папір або ж екран монітора – візуалізувати те, що становить основу віддзеркаленого віртуального художньо-естетичного світу авторського тексту.

Візуальна частина не має лякати тих, хто не вміє добре малювати, адже призначена для того, щоб стимулювати уяву читача, залучати його до аналізу власних візій та обрання саме тих образів (авторських чи асоціативних), що якомога краще розкриватимуть особливості відображеного в свідомості віртуального світу мистецького явища. Малюнок може виконуватися у вигляді кольорограми з поступовою зміною кольорів, їхнім взаємопроникненням і навіть з виходом за межі обмеженого простору (кола, еліпса тощо). Важливо, щоб учень не шукав тлумачення символіки кольору в довідниках чи енциклопедіях, а керувався своїми емоціями, почуттями, дослухався до голосу внутрішнього «Я». Акцент на емоціях, думках, сумнівах, суперечностях, що виникли під час обговорення тексту, інсталяції різних видів діалогу, є найважливішим у першій частині, візуальній. У зв'язку з цим доцільно згадати слова В.Сухомлинського про велику роль, яку відіграє візуалізація в процесі викладання різних предметів: «Я прагнув, щоб малювання зайняло своє місце в духовному житті дитини... Без малювання я не уявляю уроків географії, історії, літератури... Малюнок, який народжується тут же, у процесі розповіді, має великі переваги перед готовою, навіть багатобарвною картиною» [7, с. 520].

Візуалізувати можна авторські образи і ті, що народжені в уяві читача, тобто асоціативні. Наприклад, Захар Беркут може асоціюватися з грізним птахом, що сидить на скелі й уважно вдивляється в далечінь. Складнішим видом візуалізації є надання конкретних форм образного втілення символу або абстрактному поняттю, скажімо, щастю, мудрості, патріотизму тощо. Візуалізація символу натхнення, творчості (диптих Л.Костенко «Чайка на крижині», «Крила», (7-й клас)) вимагатиме креативності й дивергентності мислення, умінь переносити властивості одного предмета (явища) на інші на основі тотожності або контрасту. Так, натхнення й творчість можна представити у вигляді сонячного промінця, який падає на сторінку, сонця, що тримає в руках фарби і пензель, у вигляді усміхненої веселки. Візуально представлений символ містить не тільки знання людини про навколишнє середовище, а й розуміння багатогранності й багатоманітності наявних зв'язків, ментальних особливостей, специфіки міжособистісної комунікації – соціальної, родинної тощо.

Однак візуалізація – лише частина ґрунтовної читацької праці, суть якої – розкодувати таємний мистця за допомогою можливих видів і рівнів діа-

логічної взаємодії. Як свідчить практика, запровадження прийому візуально-сміслової презентації потребує від словесника роз'яснювальної роботи, аби учні відчули потребу обґрунтовувати природу власних асоціацій, поєднання кольорів, цілісного образу-уявлення, сформованого внаслідок емоційно-інтелектуального втілення читацьких вражень.

Текстуальна (сміслова) частина – це невеличка за обсягом (для 5–8-х класів до однієї сторінки) творча робота – *текст-інтерпретація візуалізованого* з поясненням, чому обрано той чи інший колір, висловленням міркувань про ймовірні джерела своїх асоціацій та *власне оцінювальне ставлення* до зображеного автором, окреслених проблем (це залежить від завдання). Обов'язковою умовою виконання роботи є апеляція до авторського тексту (як співбесідника), конкретність, аргументованість, наведення коротких і влучних цитат, можливо, формулювання запитань до автора, героїв (це залежить від завдання).

Для прикладу наведемо одне з пояснень метафори «сонце поснідало» до візуально-сміслової презентації:

«Раніше я не замислювалася над тим, чим живиться сонце. Зосередитися на цьому мене спонукали слова з тексту казки: «сонце... поснідало і пішло спати». Одразу перед очима постала картинка: такий собі чудернацький дідусь із червоним обличчям, зсунутими вогняними бровами, довгими вусами, у брилі з жовто-гарячої соломи снідає, поглядаючи на землю.

А на землі тим часом від такої «уваги» попелом узялося все живе, згоріли квіти і трави, дерева стоять ледь живі. Усе жовкле, безбарвне. Одразу пригадуються спекотні літні дні, коли ніде схватися від сонячних променів.

У давнину люди вірили в магічну силу природи, приписували їй людські якості. Метафора «сонце... поснідало» робить цей образ виразнішим, цікавішим, близьким нам і зрозумілим».

Презентаційна частина (повідь) – представлення особливостей сприйняття авторського повідомлення як інтерференції двох площин – читацької і текстової (митця). Безумовно, протягом 10–15 хвилин навчального часу, що зазвичай відводиться на презентаційну частину, не зможуть виступити всі, хто бажає, але настрої, прагнення бути почутим стимулюють активність учнів.

Зважаючи на те, що «витягання з масиву інформації власного, особистісного знання... постановка власного оцінювального судження... вироблення індивідуального стилю, способу самовираження через діяльність» є суто особистісним процесом [5, с. 108], створення ВСП дає підлітку унікальну можливість в зручний для нього спосіб ознайомити інших читачів зі своїми мандрами «задзеркаллям» художнього тексту, допомагає зрозуміти особливості емоційно-образного, лексико-семантичного та структурно-композиційного осягнення художнього тексту.

ВСП може стосуватися як окремого художнього образу (тропа, деталі, персонажа), так і композиції, ідейного задуму автора, міжмистецьких і міжлітературних зв'язків, і виконуватися на етапах аналітико-синтетичної та інтерпретаційно-оцінювальної діяльності: під час узагальнення результатів евристичної бесіди, дискусії, мозкової атаки; самостійної дослідницької роботи (на уроці, вдома); виконання творчої роботи зі створення власного тексту-інтерпретації. Для прикладу наведемо ейдетичні завдання, що пропонуються для виконання на різних етапах роботи з текстом:

- *Узручний для вас спосіб підготуйте візуально-смыслову презентацію художнього образу України-Катерини за поезією Л.Кисельова «Катерина» (7-й клас).*

- *У зручний для вас спосіб підготуйте візуально-смыслову презентацію міжмистецького діалогу (на рівні теми, ідеї, образної системи) диптиху Ліни Костенко «Чайка на крижині», «Крила» (7-й клас) з відомими вам творами світової культури.*

- *У зручний для вас спосіб презентуйте своє розуміння символіки образу Березини.*

Наприклад, виконуючи третє з перелічених завдань, учні мають замислитися над тим, що означає для сучасних людей і що означало для наших пращурів зображення жінки, одягненої в довгу білу сукню з піднятими догори руками. На такій символічній деталі ми акцентуємо їхню увагу перед читанням міфу про Березиню.

Цікаво, що у візуальній частині учнівських робіт переважають салативи, блакитні, рожеві, світло-жовті кольори, а серед намальованих образів найбільший інтерес викликають Березиня (усміхнена, молода), крила, що розпростерлися над землею, усміхнена парасолька, краї якої оздоблені українським орнаментом, тощо. Головне, що учні усвідоми-

ли роль Березини – захист українського народу від усіляких негарздів. Обговорення учнівських робіт дає змогу побачити, як кожен читач вибудовує свій діалог з твором (його автором, героями, особистісним «Я»), візуалізуючи образи (авторські, асоціативні), протиставляючи їх або відшукуючи спільні риси.

Робота над ВСП спонукає учнів уважніше сприймати окремі художні деталі, більш глибоко розуміти роль засобів виразності і, що найважливіше, налаштовує на пошук особистісно значущих духовних цінностей. До її підготовки із задоволенням долучаються учні з лінгвістичним, музичним, екзистенціальним типами інтелекту (за Г.Гарднером), тоді як представники логіко-математичного, просторового, кінестетичного типів надають перевагу іншому прийому – створенню концепт-образів.

ВСП властива широка векторна перспектива в реалізації комунікативної складової, що можна представити у вигляді рис. 1.

Зауважимо також, що треба розрізняти ВСП і візуалізацію, яка здійснюється на етапі з'ясування особливостей першого емоційного сприйняття художнього тексту під час застосування комбінованого методу творчого читання та рецепції.

Поштовхом для ґрунтовного осмислення педагогічної ейдетики стало ознайомлення з публікаціями російських учителів-словесників: О.Бурлакової-Бакуревич [1], Н.Головацької [3], С.Маканіної [4], С.Хмельової [10], які на своїх уроках залучають учнів до складання ейдос-конспектів. Проаналізувавши зазначені публікації, ми спробували з'ясувати методологічне підґрунтя й специфіку застосування нового прийому. Ейдос-конспект – прийом технології розвитку критичного мислення. Поєднуючи в собі опорний конспект (теоретичні знання) та ілюстрації до твору, він задіює логічне і образне мислення. У практичній роботі вчителі – автори публікацій

– активно використовують три види ейдос-конспектів: кольорні (в основі – символіка кольору), графічні (опорні схеми-графіки) і художні (в основі – малюнок, фотографія або колаж).

Обґрунтування реалізації прийому ейдос-конспекту передбачає передусім з'ясування доцільності введення в науковий обіг саме такої назви. Вважаємо, що в основній загальноосвітній школі перевантажувати учнів інформацією про значення іншомовного слова «ейдос» недоречно, адже сама назва прийому, який використовує учень, має вказувати (або принаймні містити підказку), на що потрібно звертати увагу. Друга частина запропонованого словесника-методичного терміна також

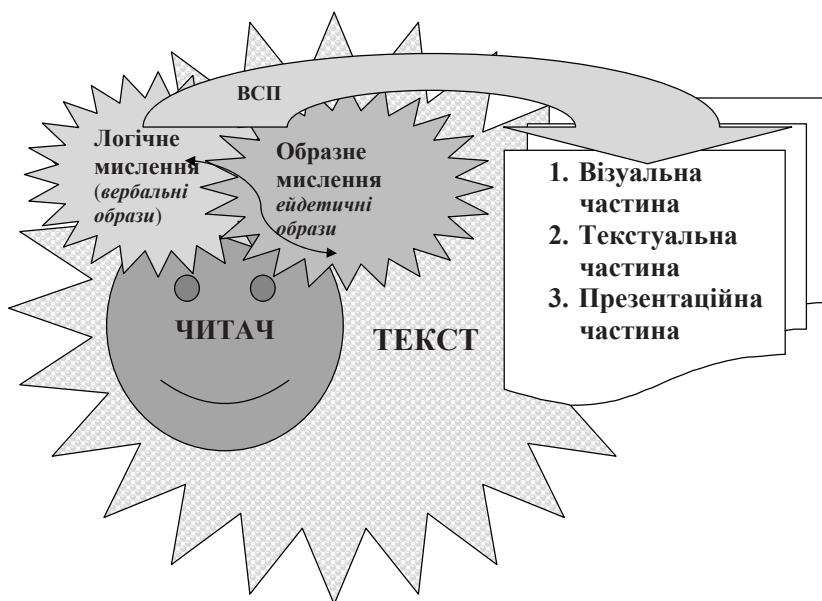

Рис. 1. Створення візуально-смыслові презентації

не відбиває зорієнтованості роботи на самореалізацію у творчій діяльності, пов'язаній з вивченням літературних творів, що ґрунтується на засадах філософської та психологічної ейдетики. Річ у тім, що слово «конспект» означає стислий виклад змісту, тобто змісту певного тексту, і не апелює до діалогічної взаємодії в процесі навчальної діяльності. За способом викладення матеріалу конспекти поділяються на текстуальні (з чітким дотриманням авторських висновків у вигляді цитат), вільні (містять переказ тексту своїми словами) та змішані (поєднують у собі переказ із цитуванням авторського тексту), отже, термін «ейдос-конспект» не вказує і на зміст роботи, яку має виконувати учень – складати цитатний план авторського тексту, писати переказ за прочитаним чи комбінувати переказ із цитуванням.

З огляду на невідповідність назви цілевизначенню ми запропонували іншу назву – «візуально-сміслова презентація», де акцент зроблено на візуалізацію (образну і кольорову), смилотворчість (висловлення власної думки з опорою на текст), презентацію – представлення особливостей свого діалогу з мистецьким явищем шляхом активізації вербального й образного мислення (презентація свого унікального «задзеркалля»). Вважаємо, що така назва дає чіткі орієнтири учням, як і в яких площинах реалізовуватиметься діалог з художнім твором, налаштовує на творчість, самовираження.

Проаналізувавши результативність застосування цього прийому в процесі роботи вчителів-практиків, ми запропонували власний погляд на ефективні шляхи його використання під час навчання української літератури.

Отже, підтримуючи пропозицію російських учителів літератури О.Бурлакової-Бакуревич, Н.Головацької, С.Хмельової та С.Маканіної використовувати ейдетику з метою реалізації особистісно й компетентісно орієнтованого навчання літератури, звертаємо увагу на відмінність візуально-сміслові презентації від ейдос-конспекту, що, на нашу думку, сприятиме поглибленню зацікавленості учнів у дослідженні мистецького явища з погляду його комунікативних зв'язків. Вона полягає:

– в утвердженні ВСП як одного з важливих *прийомів ейдетичного методу*, екстрапольованого з психології, філософії, та *видів діяльності* (у методіці інтерсуб'єктного навчання літератури), що допомагає унаочнити віддзеркалену у свідомості читача віртуальну художньо-естетичну реальність авторського тексту (на відміну від інтуїтивно-емпіричного застосування ейдос-конспектів);

– в обґрунтованості структурних (має три складові частини), класифікаційних (апелює виключно до авторських і асоціативних образів, гами кольорів, що відповідає особливостям сприйняття тексту, замість усталеної символіки кольору) і термінологічних відмінностей (акцент на етапах творчої діяльності учня).

2. Одним із видів графічної візуалізації є створення **концепт-образу** (термін С.Симоненко). Мотивуючи доцільність використання такого прийому в методиці навчання літератури, ми керувалися тим, що в науковій термінології поняття «*візуалізований образ*» (концепт-образ) тлумачиться як «форма візуального мислення... пошук і розробка дієвих засобів розвитку останнього» [6, с. 107–109].

За формою концепт-образ (КО) – це коло (сукупність усіх можливих комунікацій), усередині якого – текст, читач, автор, різні види контекстів тощо. За допомогою стрілочок (векторів) учень показує емоційно-ціннісні діалоги, що важливі, на його думку, для розуміння твору, виражає свій погляд на диспозиції автора, читача (себе), контекстів, інших текстів тощо. Така графічна композиція потребує коментаря, який подається нижче у вигляді короткого висновку, що узагальнює зображене. На прикладі вивчення повісті М.Коцюбинського «Дорогою ціною» (8-й клас) покажемо, які концепт-образи було створено учнями експериментальних класів. *Зміст завдання: Використовуючи засоби графіки і орієнтуючись на власне сприйняття тексту повісті, запропонуйте схему його можливих комунікацій з іншими суб'єктами (КО). Поясніть створений концепт-образ.*

Юрко М. коментує свій малюнок: «Мій концепт-образ містить такі складові: читача, тобто мене (смайлик), художній текст (у вигляді книги), народні традиції (серце), інші тексти (стос книжок). Вектори діалогу, як мені здається, об'єднують мене (читача) з героями повісті – Остапом і Соломією, оповідачем. З цього спілкування я зрозумів, що за свободу і кохання варто боротися, йти до кінця і навіть жертвувати своїм життям. Автор любить своїх героїв, уболіває за них, хоче допомогти, але життєві обставини сильніші й жорстокіші. Якби все скінчилося щасливо, особисто я йому не повірив би. У повісті М.Коцюбинського відтворено особливу атмосферу духовної єдності народу, що найкраще показано в епізодах виявлення волелюбності, сміливості героїв (діалог з народними традиціями, творами фольклору). Важливе значення має діалог творів, що об'єднані темою кохання (наприклад, В.Шекспір «Ромео і Джульєтта») або темою боротьби народу за свою незалежність (твори Лесі Українки, Тараса Шевченка)».

Робота, яку ми запропонували для прикладу, належить учню з логіко-математичним типом інтелекту (діти з філологічними здібностями пишуть і більше за обсягом, і багатшою, барвистішою мовою). Чіткі короткі фрази, стислість, певна штрихпунктирність у цьому випадку не свідчать про низький рівень розуміння поліфонічної сутності тексту (хлопець багато читає, є переможцем олімпіад), а, швидше, спонукають до висновку про те, що в рамках особистісно орієнтованого навчання ми маємо залучати до активного виявлення власної суб'єктної думки всіх учнів, розвивати їхній інтелектуальний потенціал.

Нааявність символів у складі концепт-образів не зумовлена критеріями усталеності, традиційності, вони є довільними, читацькими, адже мета КО не наслідувати (копіювати), а за допомогою графічних засобів унаочнювати ті комунікативні зв'язки, що, на думку читача, мають значення для розуміння мистецького задуму і формулювання власного читацького висновку (резюме).

Також беручи до уваги, що *метафора* є способом активації нових смислів на основі перенесення властивостей одного предмета (явища) на інші, особливістю образів-асоціацій у складі концепт-образів є розширення значеннєвого спектра завдяки порівнянню (на основі власних уявлень). Саме тому, вважаємо, їх залучення є вкрай потрібним, адже сприяє розширенню обріїв сприйняття світу мистецтва, стимулює креативність, виявлення унікального суб'єктного бачення як результату різновекторного діалогу – з текстом, національними традиціями, іншими читачами, власним «Я».

Зазвичай концепт-образи найкраще створюють учні з розвинутим логіко-математичним, просторовим, особистісним і екзистенціальним типами інтелекту і дуже рідко – з лінгвістичним та музичним, що свідчить про необхідність давати школярам можливість обирати прийнятну для них форму унаочнення особливостей читацьких візій.

Уведення цього прийому допомагає поглибити сприйняття учнями поліфонічної сутності твору в сукупності його внутрішніх і зовнішніх зв'язків.

Отже, *прийом візуалізованого концепт-образу* в методиці інтерсуб'єктного навчання української літератури розуміємо як максимально індивідуалізовану опорну схему, що відтворює різноманітні комунікативні зв'язки тексту з іншими суб'єктами (прямо та опосередковано), як спосіб синтезування внутрішніх смислів читача, його унікальних асоціацій та символіко-семантичних значень засобами графіки.

Спілкування з художнім твором – справа особиста і не завжди потребує стороннього втручання, адже кожний читач має відчувати внутрішню потребу самостійно знайти шлях до розуміння митця, до діалогу з ним. Ураховуючи достатньо низький рівень зацікавленості сучасних підлітків (учнів 5–8-х класів) художньою літературою, вважаємо, що планування уроку з орієнтацією на поданий алгоритм роботи дасть змогу школярам відчутти кожну мікродеталь тексту на рівні образного сприйняття й презентувати власну творчу його інтерпретацію, а словеснику – досить швидко побачити позитивну динаміку у формуванні художньо-читацької та мовленнєво-комунікативної компетентності учнів.

Оскільки кожен високохудожній твір є джерелом етичного, емоційного та естетичного досвіду, робота з підготовки візуально-сміслової презентації та концепт-образу допомагає школярам виховати в собі творчого читача, залюбленого на все життя у світ художньої літератури. Запропоновані нами методичні підходи є інтегрованими, адже

вони пов'язані з розвитком природних здібностей дитини, її емоційної сфери. Ми прагнули не стільки урізноманітнити урок новими знахідками, скільки відшукати такі прийоми і види діяльності, що стимулювали б різновекторний, багатоаспектний діалог суб'єктів.

Література

1. *Бурлакова-Бакуревич О.* Литература и театр. Опыт работы литературного театра в общеобразовательной школе [Електрон. ресурс] / Ольга Бурлакова-Бакуревич. – Режим доступа: <http://lit.1september.ru/article.php?ID=200500411>.
2. *Гарднер Г.* Структура разума: теория множественного интеллекта / Говард Гарднер; пер. с англ. А.Н. Свирид; под ред. Э.В. Крайникова. – М.: И.Д. Вильямс, 2007. – 512 с.: ил.
3. *Головацкая Н.Ф.* Анализ поэтического текста с помощью эйдос-конспекта [Електрон. ресурс] / Н.Ф. Головацкая. – Режим доступа: <http://festival.1september.ru/articles/412223/>.
4. *Маканина С.И.* Применение компьютерных технологий на уроках русской словесности [Електрон. ресурс] / С.И. Маканина. – Режим доступа: <http://lit.1september.ru/article.php?ID=200701011>.
5. *Сериков В.В.* Образование и личность. Теория и практика проектирования педагогических систем / В.В. Сериков. – М.: Логос, 1999. – 272 с.
6. *Симоненко С.М.* Психология визуального мышления: стратегияльно-семантический подход: монография / С.М. Симоненко. – О.: Півд. наук. центр Академії пед. наук України, 2005. – 320 с.
7. *Сухомлинський В.О.* Сто порад учителю // Вибрані твори: в 5 т. / В.О. Сухомлинський. – К.: Рад. школа, 1976–1977. – Т. 2. – 1976. – 670 с. – С. 419–655.
8. *Сухомлинський В.О.* Народження громадянина // Вибрані твори: в 5 т. / В.О. Сухомлинський. – К.: Рад. школа, 1976–1977. – Т. 3. – 1977. – 670 с. – С. 283–582.
9. *Уліщенко В.В.* Бачу серцем, споглядаю, мислю образами. Ейдетичні прийоми аналізу художнього тексту як ключ до ефективної суб'єкт-суб'єктної взаємодії під час вивчення української літератури // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях і колегіумах. – 2009. – №5. – С. 28–39.
10. *Хмелёва С.Д.* Эйдос-конспект как способ развития читательского опыта учащихся и обучения студентов [Електрон. ресурс] / С.Д. Хмелёва. – Режим доступа: school-51.tomsk.ru/files/img/file/perechen_pub.doc.

Анотації

Віолетта УЛІЩЕНКО
Метод ейдетики в інтерсуб'єктному навчанні української літератури (практико-орієнтований аспект)

У статті зосереджено увагу на висвітленні практико-орієнтованого аспекту методу ейдетики, що впливає на формування вміння сприймати художній текст у його поліфонічній сутності. Обґрунтовано доцільність використання таких прийомів у методиці інтерсуб'єктного навчання української літератури, як візуально-сміслова презентація та концепт-образ.

Ключові слова: візуально-смыслова презентація, візуальна, текстуальна (смыслова), презентаційна частини, концепт-образ.

Виолетта УЛИЩЕНКО

Метод эйдетики в интересующем обучении украинской литературе (практико-ориентированный аспект)

В статье сосредоточено внимание на практико-ориентированном аспекте метода эйдетики, влияющего на формирование умений воспринимать художественный текст в его полифонической сущности. Обоснована целесообразность использования таких приёмов в методике интересующего обучения украинской литературе, как визуально-смысловая презентация и концепт-образ.

Ключевые слова: визуально-смысловая презентация, визуальная, текстуальная (смысловая), презентационная части, концепт-образ.

Violetta ULISHCHENKO

Method of eidetics in intersubjective teaching of ukrainian literature (practice-oriented aspect)

The article concentrates on highlighting the practice-oriented aspect of the method of eidetics that influences the development of ability to perceive a literary text in its polyphonic essence. The viability of applying such techniques as «visual-conceptual presentation» and «conceptual image» in the methodology of intersubjective teaching of ukrainian literature has been justified.

Keywords: visual-conceptual presentation, visual, textual (conceptual), presentation parts, conceptual image.

Сучасні освітні технології у вищих педагогічних навчальних закладах

Нещодавно в Міністерстві освіти і науки, молоді та спорту України під головуванням директора департаменту вищої освіти Ярослава Болюбаш відбулася нарада-семінар «Сучасні освітні технології у вищих педагогічних навчальних закладах: стан, тенденції та перспективи розвитку» в рамках програми Intel «Навчання для майбутнього». У нараді взяли участь доктор педагогічних наук, професор, науковий керівник експерименту за програмою Intel у вищих навчальних закладах Н.В. Морзе, директор освітніх програм Intel в Україні та СНД Т.В. Нанаєва, співробітники Інституту інноваційних технологій і змісту освіти, модератори програми Intel, ректори педагогічних університетів та директори коледжів.

Одне з головних завдань освіти в умовах розвитку інформаційного суспільства – навчити учнів і студентів використовувати сучасні інформаційні та комунікаційні технології. У зв'язку з цим виникає нагальна потреба у прискоренні підготовки вчителів та фахівців у сфері інформаційно-комунікаційних технологій, в оснащенні закладів освіти сучасною комп'ютерною технікою, педагогічними програмними засобами, електронними підручниками тощо. Від вирішення цього завдання залежатиме розвиток країни.

Впродовж 2005–2011 років в усіх областях України в системі загальної середньої, професійно-технічної, вищої педагогічної освіти та післядипломної педагогічної освіти активно впроваджується програма Intel «Навчання для майбутнього».

«На сьогодні підготовлено понад 200 тисяч освітян – учителів різних спеціальностей загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та майстрів професійно-технічних навчальних закладів, з них 43,5 тисячі студентів та викладачів вищих педагогічних навчальних закладів I–IV рівнів акредитації, здатних ефективно використовувати інформаційно-комунікаційні технології у навчальному процесі», – зазначив Ярослав Болюбаш.

Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій є пріоритетним напрямом розвитку педагогічної освіти. Вже зараз технології навчання конкретизуються в нових інформаційних, модульних і дистанційних формах навчання. Як наслідок, відбува-

ється зміна ролі вчителя, якому, окрім високого рівня професіоналізму в своїй предметній галузі, необхідно бути готовим до діяльності в новій системі відкритої освіти. Учитель повинен уміти розробляти інформаційні матеріали та використовувати інші ресурси зі сфери інформаційних технологій.

Упродовж реалізації програми Intel «Навчання для майбутнього» відбулися суттєві зміни у підвищенні кваліфікації вчителів, плануванні ними своєї педагогічної діяльності. Інформаційні технології почали успішно використовувати під час вивчення різних навчальних дисциплін. Ефективніше стали застосовувати проектні методики, міжпредметні зв'язки. Вчителі та студенти започаткували створення власних методичних розробок з використання стандартних програмних засобів.

Ярослав Болюбаш також наголосив на необхідності вдосконалення і переорієнтування підготовки та перепідготовки вчителів у системі післядипломної педагогічної освіти на ефективне використання програми Intel «Навчання для майбутнього».

Під час наради-семінару було обговорено такі питання: основні завдання вищих навчальних закладів щодо навчання вчителів інформаційно-комунікаційних технологій; роль педагогічних університетів у підготовці кадрів для освіти в умовах інформаційного суспільства; стан, тенденції та перспективи розвитку інформаційно-комунікаційних технологій у ВНЗ; проблеми впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у системі підготовки майбутніх учителів.

Відбулися презентації оновленого курсу міжнародної програми Intel для вищих навчальних закладів та нових електронних ресурсів Intel (Digital Viewer (формат електронного підручника)/електронний довідник, онлайн-ресурси Intel Teach (DEP, AP), серія курсів Intel Elements для самостійної роботи).

Завершилася нарада обговоренням пропозицій щодо проекту наказу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України із запровадження міжнародних освітніх програм Intel в Україні.

За інф. офіційного сайту Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України